

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Konu ve Kazanımlara İlişkin Tartışmalı Kavramların Belirlenmesi

Ali Kırmızıateş¹, Zühre Kolağasıoğlu²

Özet

Gelişen dünyada hızla yaşanan değişimlerden ötürü tartışmalı kavramlar konusu sosyal bilgiler dersinde yer alan konulardan bazılarını teşkil etmektedir. Bu çalışmayla 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan tartışmalı konu, kavram ve kazanımlar; sınıf ortamında olumlu ve olumsuz bakış açılarıyla ele alınmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan tartışmalı kavramlar öğrenme alanlarına göre incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın kuramsal evrenini özel bir yayınevine ait 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ve sosyal bilgiler dersi kazanımları oluşturmuştur. Veri toplama aracı araştırmacıların geliştirdiği doküman inceleme formudur. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için araştırma sürecinde literatürden, alan uzmanlarının görüşlerinden, sosyal bilgiler öğretim programından ve ders kitabından yararlanılmıştır. Araştırma verileri içerik analiziyle çözümlenmiştir. 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 144 tartışmalı kavrama yer verilmiştir. Tartışmalı kavramlar en fazla Kültür ve Miras öğrenme alanındayken en az da Etkin Vatandaşlık öğrenme alanındadır. Araştırmacılara sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tartışmalı konu ve kavramların öğrencilerin gelişim düzeyine uygunluğu ile ilgili araştırmaların yapılması önerilmektedir. Tartışmalı kavramlar en çok Küresel Bağlantılar (16 tane) ve Etkin Vatandaşlık (15 tane) öğrenme alanındayken en az da Bilim Teknoloji ve Toplum (2 tane) öğrenme alanındadır.

Anahtar Sözcükler

Konu
Tartışmalı kavram
Kazanım
Ders kitabı

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi
17 Nisan 2024
Kabul Tarihi
22 Mayıs 2024
Makale Türü
Araştırma Makalesi

Determination of Controversial Concepts Related to Topics and Learning Outcomes in the 7th Grade Social Studies Textbook

Abstract

Due to the rapid changes in the developing world, controversial topics are indispensable for social studies courses. In this study, the controversial topics, concepts and learning outcomes in the 7th grade social studies textbook were tried to be addressed. For this purpose, controversial concepts in the 7th grade social studies textbook were analyzed according to learning domains. In the literature, no research directly related to this research topic could be found in Turkey. Document review technique was used in the study conducted with qualitative research method. The theoretical universe of the research consists of a 7th grade social studies textbook belonging to a private publishing house and social studies course learning outcomes. The data collection tool is the document review form developed by the researcher. In order to ensure the validity and reliability of the research, literature, field experts' opinions, social studies curriculum and textbook were used during the research process. The data obtained in the study were analyzed using content analysis method. A total of 144 concepts are included in the 7th grade social studies textbook. Concepts are mostly in the Culture and Heritage learning domain (36) and least in the Active Citizenship learning domain (16). It is recommended that researchers conduct research on the suitability of the controversial topics and concepts in social studies textbooks to the developmental level of students. Controversial concepts are mostly in the Global Connections (16) and Active Citizenship (15) learning domains and least in the Science, Technology and Society (2) learning domain.

Keywords

Topic
Controversial
concept
Learning outcome
Textbook
Social studies

Article Info

Received
April 17, 2024
Accepted
May 22, 2024
Article Type
Research Paper

Atf: Kırmızıateş, A. & Kolağasıoğlu, Z. (2024). 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki konu ve kazanımlara ilişkin tartışmalı kavramların belirlenmesi. *Nizip Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-14.

¹ Sorumlu Yazar, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, alikirmiziateş@hotmail.com, Türkiye. <https://orcid.org/0009-0000-7281-4503>

² Diğer Yazar, TC Milli Eğitim Bakanlığı, kolzuhre@gmail.com, Türkiye, <https://orcid.org/0009-0003-8723-1337>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

With this study, it is tried to address the controversial issues, concepts and achievements in the 7th grade social studies textbook. For this purpose, controversial issues in the 7th grade social studies textbook were examined according to learning areas. When the literature was examined, no research directly related to this research topic could be found in Turkey. When the literature was examined, no research directly related to this research topic could be found in Turkey. Therefore, the problem of this research can be expressed as follows: What are the controversial concepts in the context of the subjects and achievements in the 7th grade Social Studies textbook? In line with this problem, it has been tried to determine the controversial concepts included in the context of the subjects and achievements in the learning areas in the social studies textbook.

Method

This study was conducted using the qualitative research method. Qualitative research is research that allows the subject to be examined and interpreted in depth (Karasar, 2020; Karataş, 2015). The research is a document review design. Document review is a process that involves collecting, reviewing, questioning and analysing various documents that are the primary source of research data (Sak et al., 2021). In the review carried out within the scope of this study, the 7th grade social studies textbook approved by the Board of Education and the Ministry of National Education and belonging to the EKOYAY (2018-2023) publishing house and the 2023-2024 academic year social studies curriculum were selected. All subjects, fields and achievements in this 7th grade social studies curriculum are covered in this universe. All subjects, fields and achievements in this 7th grade social studies curriculum are covered in this universe. First of all, all the achievements in the 7th grade social studies curriculum were examined. Then, the opinions of two social studies experts (one professor and one faculty member) were consulted to determine whether these achievements covered controversial issues. Then, all controversial issues and concepts related to the achievements in the textbook were examined by the researcher and transferred to a form. The data obtained from this form was tabulated and presented again to field experts. In line with the opinions and suggestions of field experts, the data collection tool was finalized and the data collection process was completed. In order to ensure the validity and reliability of the research, topics and concepts directly from the relevant literature, the opinions of field experts, the social studies curriculum and the textbook were included in the research process. The data obtained in the study were analysed using content analysis method.

Results

There are controversial topics, concepts and achievements in all learning areas of the 7th grade social studies textbook. A total of 31 topics and outcomes are included. The subjects and achievements were mostly in the Production, Distribution and Consumption learning area (6). The number of achievements and the distribution of the subjects are generally parallel and close to each other, and the subjects are directly related to the achievements. The achievements and number of subjects in the learning areas are generally close to each other. The most concepts are in the field of Culture and Heritage learning (36) and the least in the field of Active Citizenship (16). Among the 144 concepts, the concepts of empathy, media, industrial revolution, immigration, Renaissance, social state and prejudice are included twice, while other concepts are included once. The most controversial concepts are in the learning area Global Connections (16) and Active Citizenship (15) and least in the Science, Technology and Society (2) learning area.

Discussion and Conclusion

When the literature is examined, there are various studies on controversial issues in the field of social studies education (Akman & Bastık, 2016; Akman & Patoğlu, 2016; Avaroğulları, 2015; Günel, 2016; Kaya, 2021; Memiş-Çakır, 2023; Özcan, 2021; Özü Doğru, 2022; Yılmaz, 2015). However, no research has been found in the literature to determine the controversial topics, concepts and achievements in the 7th grade social studies textbook, which directly covers the content of this research. According to the results of this research, the most controversial concepts are in the field of Global Connections (16) and Active Citizenship (15) and least in the field of Science, Technology and Society (2). The most important reason for this situation may be that the content and information included in the achievements and subjects of learning areas such as global connections and active citizenship include controversial concepts that have not been clarified on a universal and national scale. One of the most important reasons why the learning area with the least controversial topics is the science, technology and society learning area may be due to the fact that more space is given to clear and scientific content that is socially accepted in the content and information of this learning area. In their study, Akman & Bastık (2016) found that the concept of "family", which is a controversial issue, was used in 133 places in social studies textbooks. Although the subject of family is mentioned in the textbook, the intensively prepared units in the books made it difficult to include

discussion topics in the course (Akman & Bastık, 2016). In this respect, training given to social studies teachers on controversial issues would be extremely useful (Avaroğulları, 2015). Kirkit (2021) in his study, 5-7. examined some controversial topics in grade 1 social studies textbooks. In their study, Bastık & Parlak (2018) discussed the topic of "religion", which is among the controversial issues, in the 4th-7th grades. examined in grade social studies textbooks. Akman & Patoğlu (2016) conducted a study on how religious education, gender, compulsory and co-education subjects, which are considered controversial in social studies textbooks, should be taught to secondary school students. According to the results of Günel's (2016) research on social studies candidate teachers, one class hour is not enough to teach controversial concepts, and such topics should be taught in a planned and continuous manner by spreading them into the curriculum.

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanların kendilerini daha kolay tanıyabilmeleri ve beraber yaşayabilmeleri için eğitimin önemi ve gerekliliği anlaşılmaktadır. Günümüzün eğitim anlayışı ve yöntemleri bu doğrultuda devam etmektedir. Günümüzde ülkelerin vatandaşlarının sosyal varoluşuna yön veren farklı eğitim sistemlerine sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin bu ülkelere model olduğu söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri, sosyal dayanışmayı gerçekleştirmek ve vatandaşlarının sosyal gelişimini ilerletmek için eğitimde bazı yenilikler yapmışlardır. Daha önce tarih, coğrafya, hukuk, psikoloji vb. konularda bilgiler veriliyordu. Farklı isimlerdeki bu dersler okullarda sosyal bilgiler çatısı altında okutulmaktadır (Bastık & Parlak, 2018). Bu açıklamalar ışığında Sosyal Bilgiler, sosyal bilim disiplinlerini içinde barındıran çok disiplinli bir ders olduğundan bu derste güncel, tartışmalı, ekonomik, politik vb. kavram, konu, içerik ve kazanımların oldukça fazla olduğu ifade edilebilir. Bu konular içerisinde yer alan önemli hususlarda ders kitaplarında yer verilen tartışmalı konu, kavram ve kazanımlardır. Toplumda bütünüyle bir görüş birliğinin olması mümkün değildir. Bu açıdan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında tartışmalı konular hemen hemen her alanda karşımıza çıkabilir.

Değer ya da inanç tartışmalarını içeren, fazla sayıda kişi için önemli görülen, toplumun geneliyle ilgili, evrensel ve net bir görüşün olmadığı konular tartışmalıdır (Avaroğulları, 2015). Tartışmalı konular, çoğu insanın önemli olduğunu düşündüğü, içinde yaşadığımız toplumun tamamını etkileyen, sabit ve geniş çapta kabul görmüş konuları olmayan değerler veya inançlarla ilgili tartışmayı içeren konulardır. Tartışmalı bir konu çoğu zaman toplumsal değerlere aykırıdır. Bu çatışan değerler güçlü duygular yaratır ve konu politik açıdan hassas hale gelir. Zamanla pek çok unsur eklendiğinden ve farklı yönlerden ele alınabildiğinden, konular çok karmaşık ve önemli hale gelmiştir (Berg vd., 2003). Esas olan tartışmalı konuların varlığından veya fazlalığından ziyade bu konuların insanlara ve topluma olan yansımaları ve katkısıdır. Bu bağlamda tartışma içeren konuların derslerde işlenmesi öğrencileri hem derse karşı hem de günlük hayata karşı olumlu yönlerden etkileyeceği düşünülmektedir. Öğrencilerin, tartışma içeren konular hakkında konuşabilmesi, var olan bir sorunu çözebilmesi, farklılıklarımıza saygı duyması, aktüel durumları sorgulayabilmesi gibi çeşitli yetenekler edindiği ve yeteneklerin etkisi ile konuları zorlanmadan daha kolay biçimde kazanabildikleri görülmektedir. (Öztürk ve Dilek, 2003). Bu sayede öğrencilerin derse ilişkin ön yargıları kırılabilir ve öğrenciler derse daha olumlu ve istekli katılabilirler. Ayrıca tartışılan konuların genellikle aktüel olaylarla ilgili olması, öğrencilerin günlük hayattan uzak olmaması, toplumsal olay ve sorunlara karşı daha duyarlı olmaları da yardımcı olmaktadır.

İşlenen konulardaki eğitim, topluma hem öğretmenler hem de öğrenciler için değerli fırsatlar sunar. Hiç şüphesiz topluma sağlanan en önemli fırsatı, insanlara demokratik bir toplumda yaşamak için gerekli olan beceri, tutum ve davranışları kazandırmaktır. 21. yüzyılın demokratik vatandaşları diğer insanlarla iş birliği içinde hareket ederler. Eylemlerine rehberlik etmek için sosyal adalet ilkelerini kullanan; eleştirel ve sistematik düşünen, kültürel farklılıkları takdir eden ve onlardan öğrenen; sadece yakın çevredeki problemleri değil, uzak çevredeki ve küresel bağlamdaki sorunları da değerlendirebilen; problemleri şiddete başvurmadan çözen, çevreyi korumak için yaşam tarzını değiştiren; insanların haklarını tanımak ve korumak, daha adil bir gelecek arzulamak ve demokratik siyasete katılmak gibi beceri ve tutumlar kazandırır. Bu özelliklere sahip öğrencilere verilen yurttaşlık eğitiminin, uzlaşamayan konularda açık ve demokratik bir tartışmayı da içermesi kaçınılmazdır (Berg vd., 2003).

Öğretmenlerin önemi ve öğrencileri motive etmenin zorluğu dikkate alındığında bu etkinliğin çok değerli bir fırsat olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Tartışmalı konular öğrencilerin meraklarını uyandırdığından daha etkili bir öğrenme gerçekleşebilir. Öğrenci açısından bakıldığında tartışmalı konuların Sosyal Bilgiler dersine entegre edilmesinin faydaları; öğrendikleri konuları sosyal platformlardan, ailelerinden veya başka yerlerden duymaları ve istedikleri bilgileri alma fırsatı vermesidir. Eğer bu konular sınıflarda ve derslerde ele alınmazsa okullar, öğrencileri düşünmeye, değerlendirmeye, analiz etmeye ve sentez yapmaya teşvik eden kaliteli eğitimden uzaklaşabilir. Bu, şematik yaklaşımları uygulamaya çalıştığımız organizasyonları düşündüğümüz anlamına gelir.

Tartışmalı konuların bağlantılı olduğu en temel sorunlardan biri de tartışmalı kavramlardır. Sosyal Bilgiler dersinin farklı disiplinlerden oluşması ve bu dersin çok disiplinli yapısının yanında diğer disiplinlerle ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda bu derste tartışmalı kavramların oldukça fazla olduğu söylenebilir. Çünkü sosyal bilim disiplinlerinden önemli ölçüde etkilenen Sosyal Bilgiler dersi günümüz dünyasındaki güncel, evrensel, ulusal, politik birçok soruna ışık tutmaktadır. Bu açıdan öğrencilerin başkalarının düşüncelerini dinleme ve anlayabilme, kendilerine ait fikirlerini geliştirme ve ifade etme fırsatlarına ihtiyaçları vardır. Güvenli bir sınıf ortamı öğrencilerin becerilerini geliştirmeleri için en uygun platformlardan biridir (Wooley, 2010). Öğrencilere Sosyal Bilgiler dersi tartışması yoluyla farklı bakış açılarını tanıtmak, onlara kendi sosyal, ahlaki, etik, manevi ve kültürel bakış açılarını geliştirme imkânı verebilir. Diğer açılardan bakıldığında, maruz kalmanın bir başka avantajı da yerel, ulusal veya küresel düzeyde bir arada yaşama kültüründe uzlaşma ve empati becerilerinin geliştirilmesidir.

Bu yüzden Sosyal Bilgiler öğretiminde tartışmalı konu ve kavramların önemi ve yeri yadsınamaz. Burada ön plana çıkan husus kavram öğretimi ve ilişkilendirmesi olduğu söylenebilir.

Araştırmalar, işlenen konuların öğretilmesinin öğrencilerin öğrendiklerini günlük yaşamla ilişkilendirmesine (Dube, 2009) ve bilimsel bilgiyi önceki deneyimleriyle yapılandırmasına (Cannard, 2005) yardımcı olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin gelecekte gösterecekleri siyasi katılım ile tartışmalı konuların öğretilmesi arasında pozitif yönde bir bağlantı olduğu söylenebilir. Çünkü tartışmalı konularda öğrenciler karar alma sürecine katılmaya hazırlardır, öğrencilerin önem verdiği değerlerden biri de özgürlüktür ve öğrenciler seçenekler arasından seçim yapabilmeyi öğrenir ve kararlar alırken dürüst ve adil olmanın önemini kavrarlar. Bununla beraber bu zamana ayak uydurabilme ve yaşayabilme becerilerini de öğrenirler. Bu beceriler arasında bilgiyi işleme, sorgulama, mantıksal değerlendirme ve yaratıcı düşünme gibi becerilerin yer aldığı söylenebilir.

Düşünme etkinliğinin en temel unsurlarından ve araçlarından biri kavram (Ata, 2015) olduğundan ilkokuldan itibaren kavram öğretimine gerekli önem verilmelidir (Turan, 2022). Bu açıdan kavram öğretiminin yanında ders kitaplarında yer verilen temel kavramların, konuların, kazanımların tespit edilmesi ve bunlara yönelik tartışmalı kavramların belirlenmesi gerekir. Sosyal Bilgiler dersi, sosyobilimsel konuları içerisinde barındıran çok disiplinli bir ders olduğundan bu dersin bünyesinde oldukça fazla tartışmalı kavramların olduğu bir ders olarak söylenebilir. Bu cihetle Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer verilen tartışmalı kavramların belirlenmesi ve buna yönelik çeşitli kavram öğretimine ilişkin yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekir. Bu açıdan bu araştırmanın önemli olduğu ve Sosyal Bilgiler eğitime katkı sunacağı söylenebilir. Bu araştırmayla 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında var olan tartışmalı konu, kavram ve kazanımların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci eleştirel düşünme, öz eleştiri yapabilme, empati kurabilme, olaylar karşısında kendini değerlendirebilme, doğrularını ve yanlışlarını görebilme becerisi gibi tartışmalı konuları öğrenir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde tartışmalı konuları öğrenirken birçok kavramla da karşılaşmaktadır. Bu kavramların içerisinde özellikle çözüme kavuşturulamayan ya da üzerinde toplumun genelinin ortak bir değerlendirmeye sahip olmadığı tartışmalı kavramların da oldukça fazla olduğu söylenebilir. Bu tartışmalı kavramlar üzerinde özel olarak düşünülmesi ve bunların öğretimine yönelik farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekir. Aksi takdirde Sosyal Bilgiler dersinde öğretim sürecinde ve öğrenilenlerin yapılandırılmasında bazı aksaklıklarla karşılaşılabilir.

Bu çalışmayla 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan tartışmalı konu, kavram ve kazanımlar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan tartışmalı konular öğrenme alanlarına göre incelenmiştir. Alan yazın incelendiğinde Türkiye’de doğrudan bu araştırma konusuyla ilgili herhangi bir araştırmaya erişilememiştir. Bu çalışma, tartışmalı konu, kavram ve kazanımları belirleme açısından alan yazınına katkıda bulunmayı amaç edinmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın problemi şu şekilde ifade edilebilir: 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki konu ve kazanımlar bağlamında tartışmalı kavramlar nelerdir? Bu problem doğrultusunda Sosyal Bilgiler ders kitabındaki öğrenme alanlarında yer alan konu ve kazanımlar bağlamında yer verilen tartışmalı kavramlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, konunun derinlemesine incelenmesine ve yorumlanmasına olanak sağlayan araştırmalardır (Karasar, 2020; Karataş, 2015). Araştırma doküman incelemesi desenindedir. Doküman incelemesi araştırma verilerinin birincil kaynağı olan çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizini kapsayan bir süreçtir. Doküman incelemesi, alan yazınında genellikle diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak ele alınırken, bu teknik tek başına da kullanılmaktadır (Sak vd., 2021). Bu açıdan bu çalışmada tasarım olarak doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Gerek basılı gerekse dijital materyalleri incelemek veya değerlendirmek için doküman incelemesi tekniği kullanılır (Bowen, 2009).

Veri Kaynakları

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen incelemede, Talim ve Terbiye Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan ve EKOYAY (2018-2023) yayınevine ait 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile 2023-2024 eğitim-öğretim yılında uygulanan sosyal bilgiler öğretim programı seçilmiştir. Bu açıdan bu araştırma kapsamında incelenen veri kaynakları seçilmiş teorik evren olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki tüm konular, öğrenme alanları, kavramlar ve kazanımlar bu evrende ele alınarak incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri 2023-2024 eğitim-öğretim yılında okutulan EKOYAY Yayıncılığa ait 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabından ve sosyal bilgiler dersi öğretim programından elde edilmiştir. Öncelikle 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan tüm kazanımlar incelenmiştir. Daha sonra araştırmacı tarafından ders kitabında yer alan kazanımlarla ilişkili bulunan tüm tartışmalı konular ve kavramlar incelenerek bir forma aktarılmıştır. Bu formda sosyal bilgiler dersi öğrenme alanlarındaki konuların, kazanımların, kavramların ve tartışmalı kavramların yer aldığı tablolar oluşturulmuştur. Bu formdan elde edilen veriler tablolaştırılarak alan uzmanlarına tekrar sunulmuştur. Alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda veri toplama aracına son şekli verilerek veri toplam süreci tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler tematik içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacılar ders kitabında yer alan tartışmalı kavramların belirlenmesinde öncelikle sosyal bilgiler dersi kazanım, konu ve kavramlarını tespit etmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinde yer alan içerik analizi; nesnel, ölçülebilir, doğrulanabilir bilgilere erişmek için doküman, metin ve evrak gibi birçok farklı materyali belli kurallar doğrultusunda analiz eden bir tekniktir (Metin & Ünal, 2022).

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik de oldukça önemlidir. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, araştırma verilerinin benzer durumlara güvenilirliğini ve uygulanabilirliğini ifade eder. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için araştırma sürecinde ilgili literatürden, alan uzmanlarının görüşlerinden, sosyal bilgiler öğretim programından ve ders kitabından doğrudan geçen konu ve kavramlara yer verilmiştir. Araştırmacılar birbirlerinden ayrı olarak verileri kodlayıp yapılan kodlamaları birbirleriyle karşılaştırmışlardır. İçerik analizinde kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin en az % 80 olması gerekir (Patton, 2002). Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği hesaplama doğrultusunda $[(\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})) \times 100]$, uyum yüzdesi %85 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Birey ve Toplum Öğrenme Alanındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Bu öğrenme alanında psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji üzerine yoğunlaşmakta ve disiplinler arası bir yaklaşım uygulamaktadır (SBDÖP, 2018). Tablo 1'de Birey ve Toplum öğrenme alanına ilişkin tartışmalı konu, kavram ve kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Birey ve Toplum Öğrenme Alanına İlişkin Konu, Kavram ve Kazanımlar

Konular	Kavramlar	Kazanım numarası
İletişim kurarak anlaşırız	İletişim	SB.7.1.1.
	Sözlü iletişim	
	Beden dili	
	Kültür	
	Empati	
Olumlu iletişim, mutlu birey ve toplum	Sen dili	SB.7.1.2.
	Ben dili	
	Olumlu iletişim	
	Olumsuz iletişim	
	Empati	
Medyanın hayatımızdaki yeri	Etkili iletişim	SB.7.1.3.
	Medya	
	Medya okuryazarlığı	
	Muhabir	
	Basın	
Özgürüm, sorumluluklarımın olduğu yere kadar	Sosyal medya	SB.7.1.4.
	Medya	
	Sansür	
	Kitle iletişim aracı	

Tablo 1'deki bulgulara göre Birey ve Toplum öğrenme alanında dört konu ve kazanıma yer verilirken 17 kavrama yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında yer verilen kavramlar doğrudan kazanım ve konularla bağlantılıdır. Birey ve Toplum öğrenme alanında empati ve medya kavramlarına iki defa yer verilirken diğer kavramlara birer kez yer

verilmiştir. Bu öğrenme alanında tespit edilen tartışmalı kavramlar (6 adet) “kültür, medya, basın, sosyal medya, sansür, kitle iletişim aracıdır.”

Kültür ve Miras Öğrenme Alanındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Bu öğrenme alanı tarih odaklı olup öğrenme alanında kültür ve kültürel miras ön plana çıkarılmaktadır (SBDÖP, 2018). Tablo 2’de Kültür ve Miras öğrenme alanına ilişkin tartışmalı konu, kavram ve kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 2. Kültür ve Miras Öğrenme Alanına İlişkin Konu, Kavram ve Kazanımlar

Konular	Kavramlar	Kazanım numarası
Osmanlı Devleti’nin kuruluşu	Yurt	SB.7.2.1.
	Gaza	
	Cihat	
	Süvari	
	Şehzade	
	Siyasi yapı	
Osmanlı Devleti’nin fetih siyaseti	İskan politikası	SB.7.2.2.
	Fetih	
	Cihat	
	Derebeylik	
	Donanma	
	Fetret	
Avrupa’daki gelişmeler ve Osmanlı Devleti’ne etkileri	Halife	SB.7.2.3.
	İstimalet politikası	
	Rumeli	
	Tebaa	
	Ticaret yolları	
	İpek yolu	
Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri	Baharat yolu	SB.7.2.4.
	Coğrafi keşifler	
	Rönesans	
	Reform	
	Sanayi inkılabı	
	İsyan	
Seyyahların gözüyle Osmanlı	Devlet otoritesi	SB.7.2.5.
	Islahat	
	Matbaa	
	Lale devri	
	Telgraf	
	Seyyah	
Seyyahların gözüyle Osmanlı	Hat	SB.7.2.5.
	Tenzip	
	Minyatür	
	Hayrat	
	Coğrafi keşifler	
	Kervansaray	

Tablo 2’deki bulgulara göre Kültür ve Miras öğrenme alanında beş konu ve kazanıma ve 36 kavrama yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında yer verilen kavramlar doğrudan kazanım ve konularla bağlantılıdır. Kültür ve Miras öğrenme alanında tüm kavramlara birer defa yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında tespit edilen tartışmalı kavramlar (13 adet) “gaza, cihat, iskân politikası, fetih, halife, Rönesans, Reform, Sanayi İnkılabı, isyan, devlet otoritesi, ıslahat, Lale Devri ve Coğrafi Keşifler”dir. Bu kavramlardan bazılarına örnek olarak fetih kavramı ile ilgili ders kitabının 55. Sayfasında (...İstanbul’un fethi için başka hangi hazırlıkları yapardınız? Neden?) ifadelerine yer verilmiştir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Bu öğrenme alanında coğrafya ile ilgili konular ön plana çıkarılmıştır (SBDÖP, 2018). Tablo 3’te İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanına ilişkin tartışmalı konu, kavram ve kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında İlişkin Konu, Kavram ve Kazanımlar

Konular	Kavramlar	Kazanım numarası
Yeryüzünde yaşam	Beşeri Beşeri faktör Demografi Coğrafi konum Nüfus	SB.7.3.1.
Nüfusumuz	Kentleşme Kırsal Mübadele Mülteci	SB.7.3.2.
Nedenleriyle ve sonuçlarıyla göç	Göç İç göç Dış göç Konum TUİK Beyin göçü İltica	SB.7.3.3.
Yerleşme ve seyahat özgürlüğü	İş gücü İşsizlik İnanç turizmi Yüz ölçüm	SB.7.3.4.

Tablo 3'teki bulgulara göre İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında dört konu ve kazanıma yer verilirken 20 kavrama yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında yer verilen kavramlar doğrudan kazanım ve konularla bağlantılıdır. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında tüm kavramlara birer defa yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında tespit edilen tartışmalı kavramlar (8 adet) "kentleşme, mübadele, mülteci, göç, beyin göçü, iltica, inanç turizmi ve işsizlik"tir. Bu kavramlardan bazılarını örnek olarak ders kitabının 114. sayfasında göç kavramıyla ilgili (*ülkemizde yaşanan mevsimlik göçlere örnek veriniz. Bu göçün nereden nereye ve nasıl yapıldığını söyleyiniz.*) ifadelerle yer verilmiştir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Bu öğrenme alanında bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ve bunların toplum hayatına etkilerini, var olan bilgiye ulaşabilmek için teknolojiyi yeteri düzeyde kullanabilme becerisi ön plandadır (SBDÖP, 2018). Tablo 4'te Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanına ilişkin tartışmalı konu, kavram ve kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 4. Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanına İlişkin Kavram ve Kazanımlar

Konular	Kavramlar	Kazanım numarası
Geçmişten günümüze bilginin serüveni	Bilim insanı Bilimsel düşünce	SB.7.4.1.
Türk-İslam medeniyetinde bilginler	Çivi yazısı Avicenna Rasathane Papirüs	SB.7.4.2.
Avrupa'daki bilimsel gelişmeler	Matbaa e-kitap Hiyeroglif Parşömen	SB.7.4.3.
Özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısı	Z-kitap Teorik Önyargı Rönesans	SB.7.4.4.

Tablo 4'teki bulgulara göre Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında dört konu ve kazanıma yer verilirken 14 kavrama yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında yer verilen kavramlar doğrudan kazanım ve konularla bağlantılıdır. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında tüm kavramlara birer defa yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında tespit edilen tartışmalı kavramlar (2 adet) "matbaa ve bilim insanı"dır.

Üretim, Tüketim ve Dağıtım Öğrenme Alanındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Bu öğrenme alanında ekonomi, bilinçli tüketim ve girişimcilik ön planda tutulmuştur (SBDÖP, 2018). Tablo 5'te Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanına ilişkin tartışmalı konu, kavram ve kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 5. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında İlişkin Konu, Kavram ve Kazanımlar

Konular	Kavramlar	Kazanım numarası
Toprak ana	Ahilik Çiftbozan Derebeyi	SB.7.5.1.
Geçmişten günümüze üretim araçları	Endüstri Oda Sanayi İnkılabı Vakıf Vakfiye	SB.7.5.2.
Sosyal hayatta vakıfların yeri	Sivil toplum Sosyal devlet İkta Tımar Kalfa	SB.7.5.3.
Meslek edindiren kurumlar	Lonca teşkilatı Ahi teşkilatı Usta Teknoloji	SB.7.5.4.
Yeni Meslekler	Teknolojik gelişmeler Dernek Meslek Meslek seçimi E-ticaret	SB.7.5.5.
Dijital dünya	Dijital teknoloji Genel ağ	SB.7.5.6.

Tablo 5'teki bulgulara göre Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında altı konu ve kazanıma ve 24 kavrama yer verilmiştir. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında tüm kavramlara birer defa yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında tespit edilen tartışmalı kavramlar (11 adet) "derebey, Sanayi İnkılabı, teknoloji, dernek, sivil toplum, ikta, tımar, meslek seçimi, e-ticaret, dijital teknoloji ve genel ağ"dır. Ders kitabı sayfa 161'de (Aslında tarım düşündüğümüzün aksine teknolojiye en erken uyum sağlayan alanlardan biridir.) ve 164'te (Milli ve ahlaki değerleri gözeterek ve bilimsel metotlar kullanarak tütün, alkol, uyuşturucu madde, teknoloji, kumar vb. bağımlılıklarla mücadele eden,.....) şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.

Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Bu öğrenme alanı sosyoloji ve politika bilimindeki konular dikkat çekmektedir (SBDÖP, 2018). Tablo 6'da Etkin Vatandaşlık öğrenme alanına ilişkin tartışmalı konu, kavram ve kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 6. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında İlişkin Konu, Kavram ve Kazanımlar

Konular	Kavramlar	Kazanım numarası
Demokrasinin serüveni	Demokrasi Demokratik değerler Temel haklar Azınlık İrkçilik	SB.7.6.1.
Atatürk ve demokrasi	Milli mücadele Egemenlik Çok partili hayat Anayasa	SB.7.6.2.
Anayasa'dan gelen güç	Yasa Kanun Sosyal devlet Hukuk devleti	SB.7.6.3.
Daha fazla demokrasi	Antidemokratik Seçme ve seçilme hakkı Laiklik	SB.7.6.4.

Tablo 6'daki bulgulara göre Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında dört konu ve kazanıma yer verilirken 16 kavrama yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında yer verilen kavramlar doğrudan kazanım ve konularla bağlantılıdır. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında tüm kavramlara birer defa yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında tespit edilen tartışmalı kavramlar (15 adet) "demokrasi, demokratik değerler, temel haklar, azınlık, ırkçılık, egemenlik, milli mücadele, çok partili hayat, sosyal devlet, hukuk devleti, anayasa, kanun, antidemokratik, seçme ve seçilme hakkı, laiklik"tir. Ders kitabı sayfa 192'de (Anayasa'nın ilk üç maddesinin dördüncü madde ile koruma altına alınmasının sebebi nedir? Açıklayınız.) ve sayfa 197'de gazeteden alınmış bir haber de (...Mersin Barosu Çocuk Hakları Merkezinin öğrencilere yönelik eğitim çalışmaları yapmasının sebebi nedir?) şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.

Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Bu öğrenme alanında Türkiye'nin diğer ülkelerle olan ilişkileri ele alınmaktadır (SBDÖP, 2018. Tablo 7'de Küresel Bağlantılar öğrenme alanına ilişkin tartışmalı konu, kavram ve kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 7. Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanına İlişkin Kavram ve Kazanımlar

Konular	Kavramlar	Kazanım numarası
Yurtta barış, dünyada barış	Devlet	SB.7.7.1.
	Savaş	
	Barış	
	Uzlaş	
Biz de varız	Dış politika	SB.7.7.2.
	Uluslararası kuruluşlar	
	Küresel ekonomi	
	Ekonomik ilkeler	
Biz konuksever bir milletiz	Konukseverlik	SB.7.7.3.
	Ön yargı	
	Kalıp yargı	
	Mülteci	
Dünyayı biz kurtaracağız	Doğal afet	SB.7.7.4.
	İklim değişikliği	
	Terör	
	Göç	
	Aç	

Tablo 7'deki bulgulara göre Küresel Bağlantılar öğrenme alanında dört konu ve kazanıma yer verilirken 17 kavrama yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında yer verilen kavramlar doğrudan kazanım ve konularla bağlantılıdır. Küresel Bağlantılar öğrenme alanında tüm kavramlara birer defa yer verilmiştir. Bu öğrenme alanında tespit edilen tartışmalı kavramlar (16 adet) "devlet, savaş, barış, uzlaş, dış politika, uluslararası kuruluşlar, küresel ekonomi, ekonomik ilkeler, ön yargı, kalıp yargı, mülteci, doğal afet, iklim değişikliği, terör, göç, açlık"tır.

Tüm Öğrenme Alanlarındaki Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında toplam 7 öğrenme alanına yer verilmiştir. Tablo 8'de 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan tüm öğrenme alanları bağlamında işlenen tartışmalı konu, kavram ve kazanımların dağılımı genel olarak verilmiştir.

Tablo 8. Tüm Öğrenme Alanlarına Göre Tartışmalı Konu, Kavram ve Kazanımların Genel Dağılımı

Öğrenme alanı	Konu sayısı	Kavram sayısı	Tartışmalı kavram sayısı	Kazanım sayısı
Birey ve Toplum	4	17	6	4
Kültür ve Miras	5	36	13	5
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	4	20	8	4
Bilim, Teknoloji ve Toplum	4	14	2	4
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6	24	11	6
Etkin Vatandaşlık	4	16	15	4
Küresel Bağlantılar	4	17	16	4
Toplam	31	144	71	31

Tablodaki 8'deki verilere göre 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının tüm öğrenme alanlarında tartışmalı konu, kavram ve kazanımlar vardır. Toplam 31 tane konuya yer verilmiştir. Konular en çok Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında (6 tane) yer almıştır. Kazanım sayısı ile konuların dağılımı genel olarak paralel ve birbirine yakındır ve konular kazanımlarla doğrudan ilişkilidir. Öğrenme alanlarındaki kazanımlar ve konuların sayısı genel

olarak birbirine yakındır. Kavramlar en fazla Kültür ve Miras öğrenme alanındayken (36 tane) en az da Etkin Vatandaşlık (16 tane) öğrenme alanındadır. 144 kavram içerisinde yer alan empati, medya, Sanayi İnkılabı, göç, Rönesans, sosyal devlet ve ön yargı kavramlarına iki kez yer verilirken diğer kavramlara birer kez yer verilmiştir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında toplam 71 tane tartışmalı kavram tespit edilmiştir. Tartışmalı kavramlar en çok Küresel Bağlantılar (16 tane) ve Etkin Vatandaşlık (15 tane) öğrenme alanındayken en az da Bilim Teknoloji ve Toplum (2 tane) öğrenme alanındadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının tüm öğrenme alanlarında tartışmalı konu, kavram ve kazanımlar yer almaktadır. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında toplam 31 konu ve kazanıma yer verilirken konu ve kazanımlar en çok Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında (6 tane) yer almıştır. Kazanım sayısı ile konuların dağılımı genel olarak paraleldir, birbirine yakındır ve konular kazanımlarla doğrudan ilişkilidir. Ders kitabındaki öğrenme alanları için belirlenen kazanımlar ve konuların sayısı genel olarak birbirine yakındır. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan 144 kavramdan 71 tanesi tartışmalı kavramdır. Kavramlar en fazla Kültür ve Miras öğrenme alanındayken (36 tane) en az da Etkin Vatandaşlık (16 tane) öğrenme alanındadır. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında toplam 144 kavram içerisinde yer alan empati, medya, Sanayi İnkılabı, göç, Rönesans, sosyal devlet ve ön yargı kavramlarına iki kez yer verilirken diğer kavramlara birer kez yer verilmiştir. Ders kitabında tespit edilen tartışmalı kavramlar en çok Küresel Bağlantılar (16 tane) ve Etkin Vatandaşlık (15 tane) öğrenme alanındayken en az da Bilim Teknoloji ve Toplum (2 tane) öğrenme alanında yer almaktadır.

Alanyazın incelendiğinde Sosyal Bilgiler eğitimi alanında tartışmalı konulara ilişkin çeşitli çalışmalara (Akman ve Bastık, 2016; Akman ve Patoğlu, 2016; Avaroğulları, 2015; Günel, 2016; Memiş-Çakır, 2023; Özcan, 2021; Özudoğru, 2022; Kaya, 2021; Yılmaz, 2015) rastlanmaktadır. Yapılan bu araştırmaların önemli çoğunluğu, öğretmenler, öğrenciler öğretmen adayları üzerinde yapılan olgubilim modelindeki görüşmeye dayalı araştırmalardır. Ancak doğrudan bu araştırma içeriğini kapsayan, 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan tartışmalı konu, kavram ve kazanımların belirlenmesine yönelik alanyazında herhangi bir araştırmaya erişilememiştir.

Bu araştırma sonucuna göre tartışmalı kavramlar en çok Küresel Bağlantılar (16 tane) ve Etkin Vatandaşlık (15 tane) öğrenme alanındayken en az da Bilim Teknoloji ve Toplum (2 tane) öğrenme alanında yer almaktadır. Bu durumun en önemli nedeni küresel bağlantılar ve etkin vatandaşlık gibi öğrenme alanlarının kazanım ve konularının içerisinde yer alan içeriklerin, bilgilerin evrensel ve ulusal ölçekte netliğe kavuşturulamamış ihtilafli kavramlara yer verilmesinden kaynaklanabilir. Tartışmalı konuların en az yer aldığı öğrenme alanının ise bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanı olmasının en önemli nedenlerinden biri bu öğrenme alanının içeriklerinde, bilgilerinde toplumca kabul gören net ve bilimsel içeriklere daha fazla yer verilmesinden kaynaklanmış olabilir. Tartışmalı kavramların Sosyal Bilgiler ders kitabında fazla olması (%49.30) sosyal bilgilerin çok disiplinli bir yapıda olması ve bünyesinde sosyobilimsel konu ve kavramları barındırmasından kaynaklanmış olabilir. Nitekim Grant'a (1997) göre Sosyal Bilgiler dersi sayesinde, öğrenciler; araştırma ve tartışma sonucu yaptıkları çalışmalardan elde ettikleri bulgulara dayalı olarak sosyal olayları anlamlandırır (Grant, 1997).

Akman ve Bastık (2016) yaptıkları çalışmada Sosyal Bilgiler ders kitaplarında tartışmalı konulardan olan "aile" kavramının 133 yerde kullanıldığını tespit etmişlerdir. Ders kitabında aile konusuna değinilmesine rağmen kitaplarda yoğun bir şekilde hazırlanan üniteler derste tartışmalı konulara yer verme fırsatını zorlaştırmıştır (Akman ve Bastık, 2016). Bu açıdan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine tartışmalı konulara ilişkin verilecek bir eğitim son derece yararlı olacaktır (Avaroğulları, 2015). Kirkit (2021) yaptığı çalışmada 5-7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan bazı tartışmalı konu başlıklarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda "bilim" kavramına ders kitaplarında yeterince yer verildiği, alt başlıklarının ise yeteri kadar kitaplara yansıtılmadığı tespit edilmiştir. Bastık ve Parlak (2018) yaptıkları çalışmada tartışmalı konular arasında yer alan "din" konusunu 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında incelemiştir. Din kavramının kullanım sıklığı 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında daha fazladır ve "din" kavramının kullanım sıklığı Sosyal bilgiler ders kitaplarının içindeki ünitelere göre de farklılık göstermektedir. Akman ve Patoğlu (2016) yaptıkları çalışmada Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ihtilafli olarak nitelendirilen din eğitimi, toplumsal cinsiyet, zorunlu ve karma eğitim konularının ortaokul öğrencilerine nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucuna göre bu konuların Sosyal Bilgiler ders kitaplarında asgari düzeyde genişleme indirildiği ve genel olarak ortaokulların seviyelerine uygun bir şekilde verildiği tespit edilmiştir. Günel (2016) Sosyal Bilgiler aday öğretmenleri üzerinde yaptığı araştırma sonucuna göre tartışmalı kavramların öğretiminde bir ders saati yeterli olmamakta, bu tür konuların planlı ve sürekli bir biçimde öğretim programlarına yayılarak öğretilmesi gerekir.

Bu araştırma bulgularından hareketle MEB'e, araştırmacılara ve öğretmenlere aşağıdaki öneriler dile getirilmiştir:

- Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan tartışmalı konu ve kavramların öğretimine ilişkin öğretmenlere yönelik fenomenolojik ve tarama modelinde çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan tartışmalı konu ve kavramların öğrencilerin gelişim düzeyine uygunluğu ile ilgili araştırmaların yapılması önerilmektedir.
- Tartışmalı kavramların öğretiminde öğretmenlerin hangi yöntem ve teknikleri uyguladığına ilişkin araştırmaların yapılması önerilmektedir.
- Ders kitaplarında öğrenme alanlarının başında kavram öğretimine yönelik bilgilendirmelerin ve rehberliğin yapılması önerilmektedir.

Araştırmacıların Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Araştırmacıların katkı oranı eşittir.

Çatışma beyanı: Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Akman, O. ve Patoğlu, E. B. (2016). Examination of controversial topics in secondary school social studies textbooks: A content analysis. *Journal of Research in Education, Science and Technology*, 1(1), 77-93.
- Akman, Ö., ve Bastık, U. (2016). Sosyal bilgiler ders kitaplarında ihtilafli konular içerisinde yer alan 'aile' kavramının incelenmesi: Bir içerik analizi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 24-263.
- Ata, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programı. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi: Demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (4. baskı), (s. 33-47). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Avaroğulları, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde tartışmalı konularla ilgili bir eylem araştırması. *NWSA-Education Sciences- E-Journal of New World Sciences Academy*, 10(2), 139-150. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.2.1C0638>
- Bastık, U., & Parlak, F. (2018). Tartışmalı konular arasında yer alan "din" konusunun 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında incelenmesi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(5), 172-191. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.2.1C0638>
- Berg, W., Graffe, L. ve Holden, C., (2003). *Teaching Controversial Issues: A European Perspective*.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Cannard, K. (2005). Embracing controversy in the classroom. *Science Scope*, 28(8), 14-17. <https://my.nsta.org/resource/4384/embracing-controversy-in-the-classroom>
- Dube, O. (2009). Güncel tartışmalı konuların sosyal bilgiler müfredatı yoluyla ele alınması: Sosyal bilgilerin hayata geçirilmesi. *Avrupa Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 25-34.
- Grant, S. G. (1997). A policy at odds with itself: The tension between constructivist and traditional views in the new york state social studies framework. *Journal of Curriculum and Supervision*, 13(1). 92-113.
- Günel, E. (2016). Türkiye'de küresel bakış açısının sosyal bilgiler eğitimine kaynaştırılması: Sosyal bilgiler öğretmen adayları. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(4), 440-461. <https://doi.org/10.17569/tojq.21319>
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1),62-80.
- Kaya, İ. F. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde tartışma tekniklerinin akademik başarıya etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Kirkit, M. (2021). Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan bazı ihtilafli konu başlıklarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 322-353. <https://doi.org/10.38015/sbyy.905668>
- Memiş-Çakır, S. (2023). *Argümantasyona dayalı sosyal bilgiler öğretiminin 5. sınıf öğrencilerinin argümantasyon düzeyine ve tartışmaya istekliliklerine etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çeviren: S. Turan). Nobel Yayın Dağıtım.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2019). *İlköğretim sosyal bilgiler ders kitabı* (7. sınıf). Ekoyay Yayıncılık
- Özcan, E. (2021). *İlkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde tartışmalı konular bağlamında gerçekleştirilen sosyobilimsel konu temelli öğretimin etkisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2003). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları. C. Öztürk, D. Dilek (Editörler), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde*. Pegem Akademi.
- Özüdođru, G. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tartışmalı konuların öğretimine yönelik tutumları* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.

- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3th ed.). Sage Publications.
- Sak, R., Şahin-Sak, İ.T., Öneren-Şendil, Ç. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP, 2018).
<https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190.
- Woolley, R., (2010). *Tackling controversial issues in the primary school: facing life's challenges with your learners*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203848326>
- Yılmaz, K. (2013). Tartışmalı ve tabu konuların incelenmesi: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 201-225.